

มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
Wisdom of the Land

ปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์นายแพทย์ชวัล ไอสถาณนท์ ครั้งที่ ๘

ประเทศไทย บน เส้นทางเปลี่ยนผ่าน

โดย ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

หนังสือ

ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8 “ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน”

พิมพ์ครั้งที่ 1: เมษายน 2557

ISBN: 978-616-279-471-1

คณะผู้จัดทำหนังสือ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิ
ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล
องค์ปาฐก

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์
นางรัตนา เพ็ชรอุไร
นางสาวมณีรัตน์ จอมพุก
นางสาวตรีระกา กิจเนตร

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย
ผู้อำนวยการกองบริหารงานวิจัย
กองบริหารงานวิจัย
กองบริหารงานวิจัย

ปก/รูปเล่ม นางสาวนริศรา โกมลวรรณนะ
สรุป นางสาวนริศรา โกมลวรรณนะ

กองบริหารงานวิจัย
กองบริหารงานวิจัย

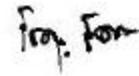
จัดทำโดย กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล
โทรศัพท์ 02-849-6241-6 โทรสาร 02-849-6247

เอกสารกองบริหารงานวิจัย หมายเลข 100

คำนำ

มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับเกียรติจาก ดร.สมคิด จาคูศรีพิทักษ์ อธิการบดีรองนายกรัฐมนตรี เป็นองค์ปาฐก มาแสดงปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8 เรื่อง “ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน” ซึ่งได้ให้ความรู้และแนวคิดถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของประเทศไทย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติและการปฏิรูปประเทศไทยเพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางปฏิบัติในอนาคต โดยนำความรู้และประสบการณ์มาเป็นตัวอย่างในการแสดงปาฐกถาครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหิดล จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในงานแสดงปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ และหวังเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านจะได้นำความรู้และแนวคิด ไปประยุกต์และผลักดันให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศไปในทางที่ดีและมั่นคงบนรากฐานของศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นเป้าหมายของทุกคน ทุกระดับในประเทศไทย

ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิณ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

เมษายน 2557

สารบัญ

คำกล่าวรายงานปาฐกถาเกียรติยศ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8 งาน 45 ปี วันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล”	4
คำกล่าวเปิดการแสดงปาฐกถาและแนะนำองค์ปาฐก.....	5
ประวัติองค์ปาฐก	6
ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน.....	8
ภาคผนวก ความเป็นมาในการจัดแสดงปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนาม”มหาวิทยาลัยมหิดล” (พ.ศ.2512-2557)	19

คำกล่าวรายงาน ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8
งาน 45 ปี วันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล”
วันศุกร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557

ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย
ประธานกรรมการฝ่ายจัดปาฐกถาเกียรติยศฯ

กราบเรียน นายกสภามคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหิดล ท่านอธิการบดี ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมพระราชทานนาม “มหิดล” ให้เป็นนามของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม
พุทธศักราช ๒๕๑๒ ปัจจุบันได้เวียนมาบรรจบเป็นปีที่ ๔๕ มหาวิทยาลัยมหิดล จึงจัดให้มีการ
แสดงปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นครั้งที่ ๘

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง ถึงความสำคัญของวันคล้ายวันพระราชทานนาม
“มหาวิทยาลัยมหิดล” และได้ร่วมรำลึกถึงศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ซึ่งเป็น
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล คนที่ ๑

ในปีนี้คณะกรรมการจัดงานปาฐกถาเกียรติยศ จึงได้เรียนเชิญ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ แสดง
ปาฐกถา เรื่อง “ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน” ในโอกาสนี้ ขอกราบเรียนเชิญท่านอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวเปิดการแสดงปาฐกถา และกล่าวแนะนำองค์ปาฐกต่อไป

คำกล่าวเปิดการแสดงปาฐกถา และแนะนำองค์ปาฐก

โดย ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

กราบเรียน นายกสสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหิดล ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ท่านผู้อาวุโส และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามภิไธยในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ให้เป็นนามใหม่แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีผลอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ มหาวิทยาลัยมหิดลจึงถือกำเนิดขึ้น นับจากวาระนั้นจนถึงปัจจุบัน

๔๕ ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการพัฒนาในทุกรูปแบบ เพื่อประโยชน์กับแผ่นดินนี้ ตามที่เราได้ตั้งจิตปณิธานกันถ้วนทั่วทุกคนในมหาวิทยาลัยมหิดลว่า “เราจะสืบสานพระราชบิดาสู่ปัญญาของแผ่นดิน” ณ บัดนี้ ในวันนี้ถือเป็นโอกาสอันดีเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดให้มีปาฐกถาพิเศษ คือ ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ซึ่งนับเป็นครั้งที่ ๘ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของท่านที่ได้เคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล คนแรก และในวันนี้เป็นโอกาสที่ดีที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับเกียรติจาก ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ แสดงปาฐกถา เรื่อง “ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน” และในโอกาสนี้ผมขอแนะนำประวัติท่านองค์ปาฐกโดยย่อ ดังนี้

ประวัติ

ดร. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

- การศึกษา**
- ปริญญาเอก สาขาบริหารธุรกิจการจัดการด้านการตลาด J. L. Kellogg Graduate School of Management, Northwestern University, U.S.A. (นักเรียนทุนรัฐบาลไทย ปี พ.ศ. 2523)
 - ปริญญาโท MBA สาขาบริหารการเงิน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
 - ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์การคลังและเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ตำแหน่งงาน**
- ประธานกรรมการ บริษัท สหพัฒนาอินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน)
 - ศาสตราจารย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
 - นายคณบดีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
 - กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 - รองประธานคณะกรรมการกลาง มูลนิธิรามธิบดี ในพระราชูปถัมภ์
 - ประธานกรรมการอำนวยการ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

- ประสบการณ์**
- รองนายกรัฐมนตรี
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

- รางวัล**
- คุชฌีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
 - ทูนก.พ. เพื่อการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาบริหารธุรกิจ สหรัฐอเมริกา
 - ศิษย์เก่าดีเด่น คณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
 - ศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- เครื่องราชอิสริยาภรณ์**
- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม. ป. ช.) (พ. ศ. 2545)
 - มหาวชิรมงกุฎไทย (ม. ว. ม.) (พ. ศ. 2544)
 - ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป. ม.) (พ. ศ. 2540)
 - ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท. ม.) (พ. ศ. 2534)

ปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8
วันศุกร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2557
เรื่อง “ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน”
ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

ในหลายปีที่ผ่านมา มีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นกับประเทศไทยของเรา บ้างก็เกิดจากปัจจัยภายนอก บ้างก็มาจากปัจจัยภายในประเทศของเราเอง ผมก็เคยถามตัวเองว่า ถ้าผมจะบรรยายสภาพของประเทศไทย ภายใต้ประโยชน์เพียงประโยชน์เดียว ผมคิดถึงอะไร ผมคิดถึงประเทศไทยซึ่งกำลังเปลี่ยนผ่านในหลายๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผมใช้คำว่า “เปลี่ยนผ่าน” หรือ ภาษาอังกฤษที่ว่า “In Transition” เพราะว่าโดยปกติแล้ว เวลาที่เรามีการเปลี่ยนแปลง เมื่อถึงจุดๆ หนึ่ง จะหยุดนิ่งอยู่ชั่วขณะ หรืออยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งต่อไป แต่สิ่งที่ผมเห็นในขณะช่วงเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา มันยังไม่ถึงช่วงที่จะหยุดนิ่ง แต่อยู่ในช่วงที่เปลี่ยนผ่าน ไปสู่อีกจุดหนึ่ง ในความรู้สึกของผมต่อคำว่า “Transition” ผมมีความรู้สึก ว่า ในช่วงเวลาเฉพาะทศวรรษที่ผ่านมา มีหลายสิ่งหลายอย่างซึ่งเปลี่ยนแปลงไปมาก ในบางมิติ ความเปลี่ยนแปลงนั้น อาจจะมีมากกว่าความเปลี่ยนแปลงใน 30-40 ปีที่ผ่านมาเหมือนกันเสียอีก แต่ภายใต้ความเปลี่ยนผ่านนี้ มีอยู่หลายๆ สิ่งซึ่งผมสังเกตจากประสบการณ์ส่วนตัว ผมมีความรู้สึกกังวลอยู่พอสมควร จึงใคร่ขออนุญาตหยิบยกประเด็นเหล่านี้ขึ้นมาในวันนี้ เพื่อในอนาคตข้างหน้า มหาวิทยาลัยมหิดลอาจจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขสิ่งที่ผมวิตกกังวลอยู่ในขณะนี้

มิติที่ 1 ด้าน “เศรษฐกิจ” ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ผมได้มีโอกาสเข้าไปร่วมอยู่ในคณะรัฐบาล และพยายามแก้ไขเหตุการณ์ในขณะนั้น ประเทศไทยโชคดีที่สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในช่วงนั้นได้ แต่ประสบการณ์ 6 ปีที่ผมได้อยู่ในการเมืองในขณะนั้น การที่ได้สัมผัสกับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ การที่ได้สัมผัสกับเอกชนที่ค่อนข้างจะหลากหลาย ผมมีความรู้สึก ว่า ประเทศไทยในขณะนั้น ถึงแม้จะผ่านวิกฤตไปแล้ว แต่ประเทศไทยมีจุดอ่อนอยู่เต็มไปหมดเลย เหมือนบ้านซึ่งเคยก่อสร้างมาอย่างดีแต่เสาต่าง ๆ ที่ค้ำจุนอยู่นั้น มันเริ่มผุกร่อน หลายประเทศที่เผชิญวิกฤตเศรษฐกิจในขณะนั้น เช่น เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย เขาสามารถใช้โอกาสนั้นปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ จนทำให้ประเทศเกาหลีได้ก้าวเข้าสู่ระดับเหนือกว่าเดิม อินโดนีเซียจากประเทศยากจนปัจจุบันเป็นยักษ์ใหญ่ในอาเซียน เป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงมากทีเดียว ต่างประเทศมองอินโดนีเซียด้วยความทึ่ง แต่ประเทศไทยของเราในช่วงนั้น มีวิบากกรรมหลายอย่างที่ตามมา หลังจากที่เรารู้สึกฟื้นคืนสภาพเดิมได้ไม่นาน เราก็เริ่มเผชิญเรื่องของโรดซาร์ ไข่หวัดนก คลื่นยักษ์สึนามิ เหตุการณ์อำเภอดากใบทางภาคใต้ และในที่สุดก็พบกับการ

เปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อปี 2549 ความรุนแรงทางการเมืองที่มุ่งจะเอาชนะ มันทำให้โอกาสที่ประเทศไทยจะมีโอกาสในการปฏิรูปแก้ไขสิ่งที่บกพร่องนั้นหายไป โอกาสที่จะให้มันนโยบายดี ที่เรียกว่า **Inclusive Policy** ที่จะมีการวางรากฐานในประเทศข้างหน้า มันเบาบางลงไปมาก ไม่ว่าพรรคใดก็ได้แล้วแต่ที่ขึ้นมาเป็นรัฐบาล สภาพการเมืองในขณะนั้นไม่เอื้อให้เกิดการสร้างนโยบายเหล่านั้นขึ้นมา ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านของเรานั้นกลับพยายามปรับปรุงตัวเองจนเราต้องอิจฉา

เหตุการณ์นี้เริ่มพัฒนามาเรื่อยต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลา 7-8 ปี และเมื่อประมาณ 3-4 เดือนที่ผ่านมา สถาบันอนาคตไทยศึกษา ซึ่งผมเป็นประธานขณะนั้น ได้จัดงาน “จับชีพจรประเทศไทย” ในงานนั้นผมได้มีโอกาสกล่าวบรรยาย และได้เตือนเหตุการณ์ในขณะนั้นว่า เศรษฐกิจของเราในขณะนั้นมันเริ่มถดถอย เพราะถดถอยติดต่อกัน 2 ไตรมาสติดต่อกัน โดยปกติแล้วถ้าติดต่อกันเกิน 2 ไตรมาสก็หมายความว่าเศรษฐกิจของท่านกำลังเข้าสู่ภาวะ Recession หรือเศรษฐกิจถดถอย ผมจำได้ว่าผมกล่าวในงานครั้งนั้น ว่าจริงๆแล้วประเทศไทยไม่เพียงแต่ถดถอย แต่เศรษฐกิจของท่านกำลังทรุด และการทรุดของเศรษฐกิจไทยในขณะนั้น การอ่อนแรงของปัจจัยในเรื่องของการส่งออกก็ดี การบริโภคภายในก็ดี การลงทุนก็ดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ไม่ใช่เกิดเพียงเพราะเหตุปัจจัยภายนอก แต่มันเกิดขึ้นเพราะความอ่อนแอภายในของเราซึ่งไม่ได้รับการแก้ไขในตลอดเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ในเมื่อสถานะโครงสร้างของเราทางเศรษฐกิจมันไม่สอดคล้องกับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในโลกอนาคต เริ่มแข่งกับคนอื่นไม่ได้ ความเหลื่อมล้ำมีมากขึ้น อำนาจซื้อในประเทศเริ่มลดต่ำลง ไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง แม้จะมีการประกาศว่าจะมีการปฏิรูป แต่การปฏิรูปในความหมายของเมืองไทยนั้นเหมือนเรากำลังเล่นลิเกบนเวที ตั้งคณะกรรมการ มีประธานปฏิรูป และก็หยุดอยู่ที่นั่นพร้อมข้อเสนออันหลากหลาย แต่ไม่มีโอกาสเห็นการปฏิรูปจริงๆ ยกตัวอย่างเรื่องของการศึกษา เรารู้ว่าการศึกษาเราย่ำแย่ถึงขีดที่ไม่รู้จะพูดว่าอย่างไรแล้ว แต่เราไม่เคยมีโอกาสดูเห็นการปฏิรูปการศึกษาจริงๆที่เกิดขึ้นกับการศึกษาของเรา ในปัจจุบันได้ยื่นแต่ข่าวเรื่องแท็บเล็ต (Tablet) ผมนั่งคิดอยู่ในใจว่าประเทศไทยเรามีปัญหาเพียงเท่านี้เองหรือ ในวันที่ผมกล่าวบรรยายในงานนั้น ผมบอกว่าสิ่งที่เราต้องดูเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างคือ กรณีประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่ง 50 ปีที่แล้วเขาเป็นผู้นำของเอเชีย แต่เขาทำบาปไว้ 3 ประการ คือ 1) การบริหารงานที่ผิดพลาดของภาครัฐ 2) ปัญหาคอร์รัปชัน และ 3) รู้ว่าอ่อนแอแล้วไม่ปฏิรูป 3 สิ่งนี้เกิดขึ้นมาในยุค 40-50 ปีที่แล้ว สมัยประธานาธิบดีเฟอร์ดินาน มาร์กอส แต่ไม่เคยมีความจริงจังกับการปฏิรูปอะไรเลย ทำให้ปัจจุบันประเทศฟิลิปปินส์ที่เคยยิ่งใหญ่กว่าเกาหลีใต้ วันนี้กลายเป็นผู้ตามในอาเซียน ประชาชนต้องอยู่ในต่างประเทศเพื่อขายแรงงาน เพราะที่อยู่ภายในประเทศมีโอกาสในชีวิตไม่ดี

เมื่อไม่กี่วันมานี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุตัวเลขเศรษฐกิจในไตรมาสสุดท้ายของปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยเติบโตเพียง 0.6% ลดลงจนถึงไตรมาสที่ 4 โดยต่อเนื่อง ตลอดปีโตเพียง 2.9% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านั้น (พ.ศ. 2555) ประมาณ 6.5% ถ้าสังเกตให้ดี ๆ ในหลายปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจประเทศไทยแม้จะเติบโต แต่เป็นการเติบโตที่ไม่สม่ำเสมอ และโดยมากโตขึ้นมาจากการกระตุ้นเศรษฐกิจ การใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นการบริโภค แต่ไม่ได้มาจากฐานที่มั่นคงในการสร้างฐานอนาคต

จนถึงวันนี้สถานการณ์หนักไปกว่า 3 เดือนที่ผมบรรยายในวันนั้น วันนี้การเมืองที่ชะงักงัน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในประเทศ มีผลทำให้เศรษฐกิจของเราถึงขั้นที่ผมคิดว่าหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ไปจะมีอันตราย คือ การผลิตในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา วันนี้ท่านลองเดินไปดูตามห้างร้าน ท่านจะรู้ว่าเป็นอย่างไร สินค้าตามโรงงานที่ผลิตออกมานั้น วันนี้ขายไม่ได้ตามเป้าทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งทอ เครื่องใช้ และแนะนำให้คุณอดขายรถจักรยานยนต์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ดีที่สุด วันนี้เป็นอย่างไร เหตุเพราะว่าปัญหาเรื่องข้าว เรามีเกษตรกรประมาณ 30-40 ล้านคน เมื่อเกษตรกรไม่มีรายได้ ผลเชิงทวีคูณก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจมีมหาศาล พ่อค้าเคยพูดบอกว่าชาวนาและเกษตรกรเป็นสิ่งสำคัญมาก ๆ ชาวนาตาย 1 คน เท่ากับพ่อค้าตาย 100 คน เพราะ multiplier ตัวนี้ วันนี้ชาวนาไม่มีเงิน พ่อค้าผลิตสินค้าแล้วจะไปขายใคร สภาพบ้านเมืองที่ไม่ปกติ อารมณ์ซื้อของคนเราอยู่ที่ตรงไหน

การที่ไม่มีรัฐบาลที่แน่นอนและไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะมีรัฐบาล ทำให้การใช้จ่ายภาครัฐบาลนั้น ขยับไม่ออก สภาพบ้านเมืองที่วุ่นวาย กลางคืนยิ่งกันเป็นว่าเล่นเหมือนหนังควบอย ใครอยากจะเข้ามาลงทุนในประเทศนี้ นักท่องเที่ยวที่ไหนอยากเข้ามาในประเทศนี้ ฉะนั้นเศรษฐกิจในขณะนี้อยู่ในสภาพที่กำลังหดตัว เพราะบาง สิ่งที่น่ากังวล คือ ถ้าเรายังปล่อยให้สิ่งเหล่านี้ดำเนินต่อไปไม่ยุติ จะมีผลต่อความเชื่อมั่นของสังคมโลกที่มีต่อประเทศไทย International Trust ที่มีต่อประเทศไทยจะค่อยๆ ลดหายไป ถ้า "หาย" แปลว่าอะไร แปลว่า จะเกิดการเอาทุนซึ่งควรจะเข้ามาในประเทศไทย ไปประเทศอื่นแน่นอน คู่แข่งเราอินโดนีเซียในขณะนี้พัฒนาเร็วมาก เวียดนามกำลังกระโดด คนที่จะลงทุนในเมืองไทย கேลถามว่าจะเอาเงินเป็นแสนล้านมาลงทุนในเมืองไทย ประเทศซึ่งเป็นอย่างนี้กับไปลงในอินโดนีเซียหรือเวียดนามนั้นจะไปที่ไหน สินค้าไฮเทคไปที่เวียดนามเรียบร้อยแล้ว การผลิตโทรศัพท์มือถือถือนั้นอยู่ในอันดับ 2-3 ของโลกแล้ว

บริษัทโตโยต้าเดือนไทยมาแล้วว่าหากสถานการณ์ไม่สงบ อาจต้องไปลงทุนที่อื่น แต่ไม่ได้หมายความว่าโยกจากที่นี่ไปที่นั่น แต่หมายถึงระลอกใหม่ของการลงทุนไปแน่ ถ้าบริษัทโตโยต้าไป ผุ่จนกญี่ปุ่นจะแห่ตามกันไป ตลาดหุ้นจะเป็นอย่างไร ในเมื่อความไม่มั่นใจมี สิ่งเหล่านี้จะเขย่าฐานเศรษฐกิจการเมืองและสังคมไทยอย่างแน่นอน

ทั้งหมดเกิดขึ้น ในขณะที่โลกกำลังดีขึ้น ถ้าเราตามข่าวสหภาพยุโรป (EU) ขณะนี้ นายกรัฐมนตรีเยอรมันพูดด้วยความมั่นใจจะทำให้ EU แข็งแรงขึ้น เศรษฐกิจกำลังกระเตื้อง สหรัฐอเมริกากำลังดีขึ้น ญี่ปุ่นเต็มใจด้วยความมั่นใจ ในขณะที่จีนไม่ต้องพูดถึง จะเลวร้ายอย่างไรก็เติบโต 7-8% แน่แน่นอน อาเซียนกำลังฮึกเหิม แต่ประเทศเรากำลังเป็นอย่างนี้

เพราะฉะนั้นในภาวะอย่างนี้บอกกับการไม่ได้มีโอกาสได้ปฏิรูปประเทศไทยเลย ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนตัวเอง เปรียบเหมือนกับการแข่งขันฟุตบอล จากดิวิชั่น 1 มาดิวิชั่น 2 และกำลังจะไปอยู่ดิวิชั่น 3 เรามีแต่สิ่งเก่า ๆ ที่เราเห็น โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ซึ่งต้องชมวิสัยทัศน์ของคนในอดีต เป็นตัวหล่อเลี้ยงให้เราอยู่ได้จนถึงขณะนี้ แต่แรงลมเหล่านั้นกำลังจะหมด เรากำลังจะเจอ มรสุม พื้นฐานเราไม่แข็งแรง อนาคตแข่งขันกันด้วยความรู้ แต่เราเล่นอะไรกันอยู่

สิ่งที่ผมกังวลมากที่สุด คือ AEC ที่กำลังจะเกิด (ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ASEAN Economic Community: AEC) AEC นี้จริง ๆ แล้วเป็นโอกาสมหาศาลของประเทศไทย เรากางแผนที่ออกมา ประเทศไทยอยู่ตรงกลางเลย แต่เราจะมีโอกาสอย่างนั้น เราต้องมีการขับเคลื่อนพอสมควรทีเดียว

ผมได้มีโอกาสไปดูเส้นทาง East West กับ North South Corridor เห็นแล้วกราบเรียนตรง ๆ ว่า ผมคิดใหม่เหมือนกันว่าจะเอาอย่างไรกับประเทศไทย ผมไปลาวก่อน ผมไปที่แขวงสะหวันเขต ได้เห็นความเจริญ ได้เห็นความเจริญของจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียง โดยที่ประเทศไทยเรายังไม่ได้ทำอะไรเลย แต่มันเติบโตขึ้นมาเอง เศรษฐกิจที่ถดถอยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ไม่มีผลอะไรต่อจังหวัดอุดรธานีเลย เพราะความเจริญจากลาว รายได้ที่สูงขึ้น คนของลาวเข้ามาบริโภค มาซื้อของในจังหวัดที่อยู่ติดกัน เราเห็นทันทีว่าเมื่อลาวยิ่งเจริญ จังหวัดฝั่งนั้นจะเหมือนกับจังหวัดชลบุรี ส่วนอุดรธานีจะเหมือนกรุงเทพฯ เรายังไม่ได้ทำอะไรเลย อานิสงส์จากตรงนั้น อุดรธานีตอนนี้เติบโตมาก และมองไปที่จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนข้ามไปแขวงจำปาสัก จะเห็นทันทีว่าทางนั้นกำลังเติบโตแรงมากทีเดียว เวียดนามกำลังข้ามมาที่ลาว และข้ามมาที่ประเทศไทย จีนเข้ามาเช่าที่ดินเพื่อเพาะปลูกคั้นยางพาราในแขวงสะหวันเขตเต็มไปหมด เพื่อนำผลผลิตเหล่านั้นกลับไปขายที่จีน

ผมขึ้นไปเที่ยวในเส้นทาง R3 นั่งเครื่องไปลงจังหวัดเชียงราย และนั่งรถไปยังเชียงของ ข้ามไปห้วยทราย และจากห้วยทรายนั่งรถไปหลวงน้ำทา นั่งรถตรงไปสืบสองปันนา ถนนดีเหลือเกิน เป็นถนนอย่างดี ที่ไม่ดีคือฝั่งไทย นั่งไปถึงแต่ละที่ สิ่งที่เห็นกับตาวันนั้นทำให้ต้องคิดหนัก ผมไปที่ห้วยทรายและหลวงน้ำทา ไปพักที่โรงแรมจีน เป็นตลาดมีร้านค้าเต็มไปหมด ซื้อลาวแต่ข้างในแขวงรูปประธานาธิบดีเหมา เจ๋อ ตุง ที่ดินสองข้างทางมีสวนกล้วยเต็มไปหมด เป็นสวนกล้วยของ

คนจีนที่มาเช่าพื้นที่เพาะปลูก เอรธมาบรรจูลินค้าที่ริมถนน และส่งกลับไปจีน เป็นการลงทุนมหาศาล สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่หลวงน้ำทา ที่บ่อเต็ง ผมถามเจ้าหน้าที่ว่ามาลงทุนอะไรทางการท่องเที่ยว เขาบอกว่ามาทำคาสีโน แปลว่าการรุกของจีนที่เข้ามานั้นเป็นระบบมาก รถที่ขนสินค้าจากเมืองจีนได้มาเป็นระลอก ยัง โชคดีเวลาข้ามฝั่งไทยพวงมาลัยคนละข้าง เขายังไม่สามารถปรับตัวส่วนนี้ได้ จึงต้องใช้ระบบการขนส่งสินค้าของไทยแทน

แต่ดูว่าสินค้าไทยอะไรที่สามารถขายกับจีนได้ สิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ อะไรที่ไทยขายได้ จีนทำได้หมด มีอย่างเดียวคืออาหาร แต่พอเห็นสวนที่จีนมาปลูก เวลาไปที่สิบสองปันนา ผมเห็นสวนกล้วยหอมของจีนทางใต้เป็น 10 กิโลเมตร เต็มไปด้วยสวนกล้วยหอมรักษาอย่างดี และตอนที่ผมบินจากสิบสองปันนาไปคุนหมิง ผมมองดูข้างล่าง เห็นเหมือนหลังคาสังกะสีเป็นกลมๆ ลอนๆ ผมก็ไม่ว่าอะไร พอบินลงมาใกล้ โรงเรือนดูแลผลผลิตการเกษตรอย่างดี ปลอดภัย พิษหมายความว่าอาหารของไทยที่จะไปขายจีนได้นั้นต้องเป็นอาหารชั้นดีในอนาคต เพราะคนจีนมีรายได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นเค้าจะไม่ทานอาหารที่ผลิตจากจีน เพราะไม่มั่นใจ จึงต้องมาเช่าที่ดินของทางใต้จีนเข้ามาเพื่อปลูกและส่งกลับไป

ดังนั้นถ้าหากการเกษตรของไทยเป็นแบบนี้ อนาคตคุณจะทำอะไรให้จีน ฉะนั้นการที่คุณจะลงทุนทำรถไฟไปจ่อติด ถามว่าถ้าลงทุนมหาศาลเป็นล้านล้านบาท ใครได้ประโยชน์ จีนได้ประโยชน์ นี่ก็เหตุผลที่จีนยินดีเสนอเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแทบจะไม่คิดอะไรเลยกับประเทศในอาเซียน เพราะจีนทะลุทะลวงหมดเลย จีนเตรียมพร้อมอย่างเป็นระบบ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเคยหลงคิดว่าคนจีนเข้ามามาก วันนี้เริ่มพลิกตัวเพราะอะไร เพราะลาวนั่นสิ่งที่ได้ประโยชน์ คือ ค่าเช่าสถานที่ ค่าแรงงาน ที่เหลือนั้นจีนเก็บหมด ดูตัวอย่างจากหลวงน้ำทา ห้วยทราย คนจีนเต็มไปหมดแล้ว ถ้าไปดูสิบสองปันนา จะยิ่งตกใจ เค้าไม่ได้ถือว่าเค้าเป็นคนจีนเลย ผมไปฝันที่จะไปสิบสองปันนาเพราะว่า ยังจำภาพได้ว่าเป็นบรรยากาศลักษณะวัฒนธรรมท้องถิ่น พอไปถึงเรียกว่าต้องดีดังกากลับ เพราะกลายเป็นมหานครหมดแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่เคยเห็น คนสิบสองปันนาบอกว่าคนฮั่น โยกย้ายถิ่นลงมาอยู่ในพื้นที่ นโยบายของรัฐบาลมุ่งสร้างความเจริญให้สิบสองปันนา นำคนจีนจากทางเหนือลงมาอยู่ที่สิบสองปันนา คอนโดเป็นแท่งๆ เต็มไปหมด ยังไม่มีคนอยู่ด้วยซ้ำ แต่เป็นการเคลื่อนย้ายประชากรจากที่หนึ่ง ไปอีกที่หนึ่ง สิ่งเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นที่ลาว และลาวกำลังหวาดกลัวในสิ่งเหล่านี้ และสิ่งเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นที่เชียงราย และบางส่วนของที่เชียงใหม่

สิ่งเหล่านี้ทำให้หากจะมี AEC คุณต้านไม่ได้เลย เป็นกระแสที่จะเป็นอย่างนั้น คุณต้องเตรียมพร้อมจริงๆว่าจะทำอย่างไรกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น เพราะมีเช่นนั้นคนที่ได้รับประโยชน์สูงสุดไม่ใช่ไทย เส้นเหนือ-ใต้คือจีนแน่นอน เส้นตะวันออก-ตะวันตก คือ ญี่ปุ่นกับเวียดนาม ญี่ปุ่น

กำลังดูการลงทุน East West Corridor จากเวียดนามไปมาไปออกที่พม่า ถ้าเราไม่กระตือรือร้น คนที่จะได้ประโยชน์สูงสุดคือ ญี่ปุ่นกับเวียดนาม เพราะคนลาวถือหางเวียดนามมากกว่าถือหางไทย ถามว่าเรารู้ในสิ่งเหล่านี้หรือไม่และได้เตรียมการกับสิ่งเหล่านี้หรือไม่ ต้องหาคำตอบ ฉะนั้นประเทศไทยที่ผ่านมา 10 ปีนี้ จากประเทศที่เราคิดว่าเรามีความมั่งคั่งพอสมควร มันกำลังปรับกำลังเปลี่ยน ซึ่งจะดีขึ้นหรือเลวลงนั้นอยู่ที่ตัวเราในขณะนี้ว่าคุณจะทำอะไร

มิติที่ 2 ด้าน “สังคม” ผมได้คุยกับอาจารย์รัชตะ ว่าสิ่งที่เราเป็นห่วงมากคือโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงประชากรไทย คนชราจะมีมากขึ้น คนไทยในยุค Baby Boom นั้นกำลังอายุมากขึ้น แปลว่า สิ่งเหล่านี้กำลังมีผลกระทบ ถ้ามองในเชิงเศรษฐกิจ ถ้าค่าแรงแพง สิ่งที่ผลิตด้วยแรงงานราคาถูก อนาคตข้างหน้าจะมีน้อยลง ถ้าไม่เพิ่มความสามารถในการผลิต (Productivity) ผู้ประกอบการไทยอาจย้ายที่ (Relocate) ตัวเองไปอยู่ลาวหรือกัมพูชา เช่น ผู้ประกอบการเรื่องสิ่งทอเพื่อความอยู่รอดของเขา แปลว่า จะมีแรงงานทดแทนแรงงานไทย หากผู้ประกอบการยกระดับเทคโนโลยีของเขาขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดให้มีความแตกต่างมากขึ้น แปลว่าคนงานที่มีอยู่เดิมนั้นจะไม่มีการจ้างทำ เพราะตลาดแรงงานต้องการแรงงานอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีทักษะฝีมือแรงงาน (Skilled Labor) เหมาะกับการพัฒนา อนาคตสิ่งที่คุณจะเห็น คนแก่ที่มีมากขึ้น ไทยไม่เคยมีระบบสวัสดิการที่แท้จริงเลย โดยเฉพาะเกษตรกร งบประมาณที่จะนำมาเรื่องสวัสดิการเหล่านี้เพื่อดูแลเกษตรกรไทย จะนำมาจากที่ไหน วันนี้หนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เกือบ 50% ถ้าหากไม่ปฏิรูปเรื่องการคลังตั้งแต่วันนี้ และเรายังใช้จ่ายแบบนี้ อนาคตจะเป็นอย่างไร บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร คนแก่จะเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องมีคำตอบ

แต่สิ่งที่เราเป็นห่วงมาก ๆ สิ่งแรก คือ “Distracted Society” สังคมซึ่งไขว้เขว บางครั้งลับสนเรารู้ดีว่าขณะนี้ ทุกวันนี้ การเชื่อมโยงโซเชียลมีเดียที่รุนแรงมาก แต่การเชื่อมโยงของโซเชียลมีเดียที่รุนแรงถ้าเราตามไม่ทัน ไม่มีสติ กำลังก่อให้เกิดอะไรหลายอย่างในเมืองไทย สุดแล้วแต่ใครจะพูดอะไร

เมืองไทยซึ่งเคยมีความสมานฉันท์อย่างดี วันนี้ถ้าท่านดูวิดีโอ คลิป ท่านจะเห็นสิ่งที่ฝรั่งเรียกว่า “Hate Speech” ปรากฏการณ์ใหม่ที่ใช้วาจาสร้างความเกลียดชัง ซึ่งไม่ทันรู้จักกันเลยก็เกลียดกันแล้ว เห็นข่าวอีกฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต เกิดความยินดี ลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่คนไทยในอดีต แต่เกิดผลจาก social media ซึ่งขาดการดูแล ขาดการควบคุมที่ดี มีประเทศไหนบ้างที่ปล่อยให้สถานีสถานีโทรทัศน์เกิดขึ้นตามสบาย มีแต่ประเทศไทย นี่คือนวัตกรรมชิ้นเอกของเมืองไทยเลย ใช้ช่องทางนี้ผ่านสถานี ทำให้ประเทศไทยแยกเป็นเสี่ยง ๆ โดยที่ไม่ต้องรู้จักกันเลย สิ่งนี้แหละไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในเมืองไทย เกิดมาในประเทศอื่นแล้ว คำเรียก Distracted Society เราจะดูแลอย่างไร และยิ่งทวีมากขึ้นๆ และหากดูใน website หรือ Facebook ข่าวสารผ่านจากจุดหนึ่งผ่านไปจุดหนึ่งสู่

อีกจุดหนึ่ง ไม่ต้องคิดเลย เชื่อตามกันหมด แล้วแต่ใครจะเขียนว่าอะไร เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก ๆ ไม่มีประเทศไหนที่มีวิทยุชุมชนเต็มไปหมดทั่วประเทศ จะให้โรงพยาบาลรามาธิบดีทำที่วิรามายังไม่จ่ายเลย แต่วิทยุชุมชนออกเคลื่อนเต็มประเทศ

สิ่งที่น่าเป็นห่วงต่อมา คือ ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ‘ศีลธรรม’ เรารู้ว่า ศีลธรรมเป็นหลักสำคัญของชีวิตคนเรา เป็นตัวกำกับว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ ไม่ควรทำ แต่เวลาที่ประเทศเราพัฒนาไป ด้วยวิธีใดก็ตาม ศีลธรรมได้จางหายไป ท่านพุทธทาสภิกขุ เคยกล่าวไว้ว่า “สังคมจะวิปริต เพราะเราเคลื่อนออกจากหลักธรรมไปสู่เรื่องอื่นโดยเฉพาะเรื่องวัตถุนิยม” สิ่งเหล่านี้ทำให้หลายอย่างไขว้เขว เรามูซาขย่งคนรวย ซึ่งมีการจัดอันดับคนรวยสูงสุด ใครรวย มีเสน่ห์ คือ มีเกียรติ นักธุรกิจผู้ประสบความสำเร็จคนนี้มีเงินแสนล้าน แต่เราไม่เคยมีสิ่งเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับคนดีเลย

ฉะนั้น “ในอดีตไม่ว่าครอบครัว ไม่ว่าโรงเรียน ไม่ว่ามหาวิทยาลัย ไม่ว่าองค์กรเอกชน ต้องให้ความสำคัญกับ “ศีลธรรม” แต่สิ่งเหล่านี้ จางหายไปตามกาลเวลา”

‘ปัญหาคอร์รัปชัน’ เรากลับรับได้ เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจ ถ้าดูวิกฤติทั้งหมดที่เกิดขึ้น เริ่มจากเศรษฐกิจเกิดขึ้นเพราะความโลภ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 หรือ ค.ศ. 2008 ของโลกที่เกิดขึ้น ล้วนเกิดจากความโลภ รู้ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ถูกต้องก็ยังทำ จนเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้น เรื่องคอร์รัปชัน ให้สินบน ทุกคนรู้ว่าไม่ถูกต้อง แต่ก็ยังทำ เพราะมองว่าความร่ำรวย ผลประโยชน์ที่ได้นั้น คุ่มค่ากว่าการเป็น “คนดี” สังคมไม่มีรางวัล (Reward) ไม่มีการลงโทษอย่างแท้จริง (Real Punishment) จึงเกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้น

การเมืองเปลี่ยนเพราะอะไร ทำไมตั้งคนทั้งหลายเข้ามาโดยไม่มีระบบคุณธรรม เพราะจะเอาชนะ ต้องการ “คนสั่งได้” มากกว่า “คนที่ใช้การได้” เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำให้ความสามารถของประเทศอ่อนด้อยลง

แต่ที่ร้ายที่สุด สังคมขาดคุณภาพ เคยชิน รู้ว่าผิดแต่ไม่กล้าฝืน ขาดความกล้าในการยืน ต่อสู้ ในสิ่งที่ผิด สิ่งเหล่านี้ผมคิดว่าสำคัญ จะปฏิรูปอย่างไรก็ไม่เกิดผล ปฏิรูปเชิงอักษรตัวบทกฎหมายไม่มีผล ถ้าคนไม่มีศีลธรรม ถ้าไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่รู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ คนสมัยโบราณจะรู้ว่าอะไรควรไม่ควร คนสมัยนี้ไม่สนใจว่าอะไรควรอะไรไม่ควร ขอให้ได้รับรรลุในสิ่งที่ต้องการ อันนี้คือสิ่งที่ผมเป็นห่วงที่สุด เราไม่อยากให้ลูกหลานของเราเติบโตขึ้นมาในสังคมแบบทุกวันนี้

มิติที่ 3 ด้าน “การเมือง” ไม่มีใครรู้ว่าการเมืองไทยมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร จุดซึ่งชะงักชะงัน มองดูแล้วเมืองไทยตอนนี้อยู่บนทางแพร่ง หากเรานิ่งอยู่อย่างนี้ ปล่อยต่อไป จะเห็นเศรษฐกิจของเราค่อย ๆ หลอมละลาย ความเดือดร้อนเต็มไปหมด หากเราเดินแยกซ้ายไปสู่ความรุนแรง ตอนนั้นประเทศเราจะมีปัญหา จะกลายเป็นประเทศที่เค้าเรียกว่า “ล้มละลายด้านรัฐ”

แต่หากเบี่ยงไปอีกทาง พยายามหาทางออก ยุติ รู้จักเสียสละกันบ้าง หารัฐบาลมาคั่นตรงกลาง ซึ่งผลักดันให้ประเทศเดินหน้าต่อไปได้ และสามารถปฏิรูปได้พอสมควร ผมเชื่อว่าฐานอย่างเมืองไทยสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ที่สำคัญคือให้คนไทยนั้นมีความสมานฉันท์กันมากกว่านี้

สิ่งที่ผมเชื่อว่าในวันนี้ว่าไทยไปเจิญนายบัน คี มุน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (UN) มาเป็นกรรมการห้ามมวย เกิดมาปีนี้ผมอายุ 61 เป็นข้าราชการ อายุที่เกิดเป็นคนไทย เกิดมาผมภูมิใจว่าเราไม่เคยเป็นขี้ข้าใคร เรามีคนเก่งของเราคุยกันรู้เรื่อง แต่ทำไมเดี๋ยวนี้คุยกันไม่ได้ แล้วเลขาธิการยูเอ็นเป็นใคร

เราไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทันทีที่มีคนกลางจากต่างประเทศเข้ามา หมายความว่า ประเทศไทยล้มเหลวทางการเมือง ประเทศนั้นในภาพลักษณ์ของโลกจะกลายเป็นประเทศที่แก้ปัญหาตัวเองไม่ได้ เอาอำนาจไปให้คนภายนอก สิ่งเหล่านี้ผลกระทบจะรุนแรงมากโดยที่คุณนึกไม่ถึง และใช้เวลาอีกหลายปีกว่าที่เราจะสร้างขึ้นมาใหม่เป็นประเทศที่มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

ตัวอย่างของประเทศที่มีภาพลักษณ์แบบนั้น เช่นประเทศอย่างซีเรีย โชมเลีย หรือกระทั่งประเทศที่กำลังรบกันอยู่ในขณะนี้ ประเทศไทยไม่ถึงขนาดนั้นเลย ฉะนั้นให้คิดใหม่ และพยายามให้ยุติให้ได้โดยเร็วด้วยคนไทยกันเอง

ลักษณะเช่นนี้ที่ผมพยายามกล่าวมาทั้งหมดผมกำลังจะบอกว่า “เรากำลังเปลี่ยน” ซึ่งจะไปอยู่ที่ไหนนั้น ดีหรือเลว ขึ้นอยู่กับตัวเรา ผมเชื่อมั่นว่า “เราไปได้” แปลว่า ทุกคนนั้นจะต้องมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยเป็นสิ่งสำคัญ ในสถานการณ์เหล่านี้ที่เกิดขึ้น สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นผู้นำ ต้องถามว่า มหาวิทยาลัยจะมีบทบาทอะไรบ้าง อะไรที่เราควรทำการเป็นสถาบันศึกษาซึ่งเป็นผู้นำเรื่องของการวิชาการเพียงพอหรือไม่กับสถานการณ์ที่บ้านเมืองเป็นเช่นนี้

สำคัญประการแรก คือ ผู้นำทางความคิด ในสภาวะความสับสนหรือวุ่นวาย ในสภาวะที่ประชาชนไม่รู้จะฟังใครดี มหาวิทยาลัยนั้นคือที่รวมของคนซึ่งมีการศึกษาสูงสุด มีความคิดที่ดีเลิศ บทบาทตรงนี้เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย เป็นโอกาสดีที่ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิน อธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งเป็นประธานที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ต้องพูดและต้องคิด จากวันนี้เป็นต้นไปบทบาทของมหาวิทยาลัยคืออะไร มีสิ่งอะไรที่ควรจะทำหรือไม่ว่าให้มีสติหรือไม่ เราคือคนซึ่งข้างนอกให้ความเคารพนับถือ

ประการที่สอง บ้านเมืองจะต้องปฏิรูป แต่การปฏิรูปต้องมีความรู้ มีข้อมูล ซึ่งตอนนี้เริ่มทำไปแล้วถือเป็นสิ่งที่ดี แต่ไม่เพียงแค่มหาวิทยาลัยมหิดล เราจะต้องให้ทุกมหาวิทยาลัยร่วมกันกำลังคน กำลังสมองของเรากระจายไปตามมหาวิทยาลัย เราต้องพยายามเชื่อมโยง โดยการมี research agenda ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ถ้าสามารถคุยได้แล้ว มี research agenda อะไรที่สำคัญสัก 5-6 เรื่อง แล้วมาทำงานร่วมกัน มีการแบ่งสรรคน กำลังทรัพยากร และเอาความรู้เหล่านี้ให้กับรัฐบาลในอนาคตข้างหน้าเพื่อการปฏิรูป มันเป็นเรื่องที่ทำได้แน่นอน อย่างสมัยก่อนเวลาที่สหรัฐอเมริกาตามหลังญี่ปุ่น เขาจะระดมทรัพยากรร่วมกัน ทำเรื่องของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อ break through และเอาชนะญี่ปุ่น ไม่ใช่การแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัย แต่เป็นการร่วมกัน เช่น ทีมมหาวิทยาลัยมหิดลทำเรื่องประชากรผู้สูงอายุ เรื่องนี้ต้องทำเป็นเรื่องใหญ่ขึ้น ระบบสวัสดิการ (ไม่เคยมีใครทำเลย) ถึงเวลาต้องทำ จะทำอย่างไร ต้องแบ่งงานกันทำ การปฏิรูปการเกษตรถ้าไม่ปฏิรูป ชาวนาอยู่ไม่ได้ ใครเป็นคนทำ จะไปหวังพึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นไปไม่ได้ อันนี้คือบทบาทที่คิดว่า มหาวิทยาลัยมหิดลสามารถเป็นผู้นำของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ จังหวะนี้เป็นจังหวะดีที่สุด คนกำลังตื่นตัว

ประการที่สาม การเมืองจากวันนี้จะเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่การเมือง “เชิงคิง” แต่จะเป็นการเมือง “เชิงระนาบ” ประชาชนตื่นตัว ต้องการมีส่วนร่วม ต้องการมีการแสดงความคิดเห็น และพร้อมจะไม่ร่วมมือและหรือต่อต้านหากไม่เห็นด้วย ลักษณะเช่นนี้ มองว่าการตื่นตัวของประชาชนเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องตื่นขึ้นมาอย่างมีความรู้ และบทบาทของมหาวิทยาลัยไม่ใช่ตั้งอยู่บนฐานที่มั่น จะช่วยขับเคลื่อนสังคมได้อย่างไร การปฏิรูปไม่ใช่การแก้กฎหมาย แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้าใจ ยอมรับอย่างมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาคอรัปชันด้วยการแก้กฎหมายไม่มีทางสำเร็จ แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมกระตุ้นจนเกิดภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง คอรัปชันเกิดขึ้นไม่ได้ บทบาทเหล่านี้ในอดีตเรามีน้อย เรามีโครงการนักศึกษาออกสู่ชนบท อาจารย์ออกสู่ชนบท หมอสู่ชนบท สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ทีเดียวที่ในอนาคตควรทำเพื่อเป็นกาวเชื่อมโยงสังคม ทั้งความรู้ ทั้งความรัก อธิบายให้เข้าใจว่าเมืองไทยเป็นอย่างไร ซึ่งมหาวิทยาลัยต้องทำร่วมกันด้วย

ประการที่สี่ (เรื่องนี้มีโอกาสผมอยากจะทำ) **ทำอย่างไรให้ศีลธรรมกลับคืนมา** ตลอดเวลาที่ผมเรียนมหาวิทยาลัยมาถึงวันนี้ ทิศทางการศึกษามักเน้นอยู่อย่างเดียว คือ ความสามารถและแข่งขัน แต่เราไม่เคยปลูกฝังสิ่งที่เคยมีในอดีต คือ อีกด้านหนึ่งของการสร้างคนขึ้นมา ถึงคโพรเริ่ม

ปฏิรูปการศึกษาแล้ว เขา **balance** ระหว่างความรู้ที่ต้องไปต่ออยู่ในอนาคตกับบุคลิกของคนของเขา ในอนาคตข้างหน้า เริ่มปลูกฝังเรื่องของค่านิยม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และครบถ้วน เข้าไปอยู่ในระบบการศึกษารวมถึงชั้นมหาวิทยาลัย ฉะนั้นบทบาทของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีหนึ่งถึงปีสุดท้าย ควรจะมีอะไรในสิ่งเหล่านี้ ถ้าหากไม่ปลูกฝังเขาในขณะนี้ เขาก็จะวิ่งออกไปทำมาหากิน กอบโกย และอาจเข้าสู่วงการที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน

สหรัฐอเมริกา เจริญได้เพราะอะไร เป็นประเทศที่ผมไม่เคยคิดว่าจะทำได้ แต่เจริญได้ สังคมเขาหลากหลาย เพราะเด็กที่เข้าเรียน เขาปลูกฝังค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ผมไปดูตำรามีการเล่าเรื่องความซื่อสัตย์ของจอร์จ วอชิงตัน ว่าคนๆนี้เกิดมาไม่โกหก เป็นนิยายสอนเด็ก เด็กเขามอง และบูชา จอร์จ วอชิงตัน แต่ประเทศไทยมีแต่คนไหนประสบความสำเร็จในชีวิต รวยแค่ไหน เราไปบูชาในสิ่งเหล่านั้น บุคลิกของความเป็นผู้นำ บุคลิกของความรับผิดชอบ บุคลิกที่รู้ว่าชาติสำคัญกว่าส่วนตัว สำคัญกว่าพรรค ต้องเริ่มปลูกตั้งแต่วันนี้ ฉะนั้นผมไม่ฝากความหวังกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) แต่ฝากความหวังกับมหาวิทยาลัย

ประการสุดท้ายคือ มหาวิทยาลัยเมืองไทยต้องปฏิรูปตัวเอง ไม่ต้องรอราชการ มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้นำได้เลย ผมเคยได้ยินคุณหมอรัชตะ เคยบอกว่า KPI เป็นร้อยๆตัว ทำไปเถอะ แต่ว่าคุณต้องมี KPI ของคุณเองว่าคุณจะทำอะไร มหาวิทยาลัยของคุณนั้นอนาคตจะทำอะไร จะเดินเส้นทางไหน หากทำตาม KPI ของราชการไทย อนาคตคุณจะไปแข่งกับลาว ผมอยู่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) กรรมการสภามหาวิทยาลัยพบ KPI บอกว่าให้มันนักศึกษาปีละแค่นี้ นั่นคือปริมาณไม่ใช่คุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดลผมไม่ทราบท่านมี KPI อะไร แต่ KPI ที่ผมกล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ อาจารย์ของท่านทำอะไร หลักสูตรเป็นอย่างไร วิชาการ การช่วยเหลือสังคม เป็นอย่างไร อยู่ที่ว่าจะตั้ง KPI นี้อย่างไร เพราะถ้ามหาวิทยาลัยไม่เริ่มต้น ไม่มีทางจะปฏิรูปการศึกษาได้แน่นอน โลกเปลี่ยนเร็วมาก ทุกวันนี้ เป็นพ่อคนยังสอนลูกไม่ได้เลย เพราะเด็กมันรู้รอบมากกว่าเรา ทั้งวันอยู่กับอินเทอร์เน็ต พอเราบอกเค้าแบบนี้ เค้าบอกพ่อผิด แดมพิสูจน์ให้เรารู้ด้วยว่าพ่อดูจากตรงนี้ เราเป็นได้อย่างมากแค่ Facilitator สอนได้รู้แค่ทำอะไรถูกอะไรผิด ศีลธรรมคืออะไร และสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราต้องปฏิรูปตัวเราเองก่อน ก่อนที่เราจะช่วยคนอื่นได้

ผมคงไม่ใช้เวลามากไปกว่านี้ ผมคิดว่าผมมาพูดในสิ่งที่ผมอยากจะพูด เพราะคุณหมอบอกท่านอธิการบดีไม่ได้บอกให้ผมพูดเรื่องอะไร แต่สิ่งเหล่านี้ คือสิ่งที่ผมอยากเห็น มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้นำของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เพราะคุณพร้อมที่สุด คุณมีทั้งศิลปะและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยไหนที่มีความพร้อมในเชิงวิทยาศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสาขาที่สำคัญที่สุดในอนาคตข้างหน้า และพอดีที่ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นประธาน ทปอ. จะมีช่วงเวลาไหนที่ดีเท่าเวลานี้ ที่จะไปสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ใหม่ให้กับอธิการบดีทั่วประเทศ

ขอบคุณท่านที่เชิญผมมาบรรยายในวันนี้ เพราะเป็นโอกาสที่ว่าในอนาคตข้างหน้าจะมี
โอกาสมาช่วยท่าน ไม่ว่าจะในเรื่องอะไรก็แล้วแต่ ขอขอบคุณอีกครั้งครับ ขอขอบคุณครับ

ภาคผนวก

ความเป็นมาในการจัดแสดงปาฐกถาเกียรติยศฯ
เนื่องในวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล
(พ.ศ. 2542-2557)

**ความเป็นมาในการจัดแสดง
ปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนาม "มหาวิทยาลัยมหิดล"**

“มหิดล” เป็นพระนามของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะการแพทย์และการสาธารณสุข ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทยและพระบิดาแห่งการสาธารณสุขไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนาม “มหิดล” ให้เป็นนามของมหาวิทยาลัย ที่ได้ตราพระราชบัญญัติมีผลใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2512 ซึ่งนับว่าเป็นวันเริ่มต้นของการใช้ชื่อ มหาวิทยาลัยมหิดล นับจากวาระนั้นจนถึงวันที่ 2 มีนาคม 2557 ซึ่งเวียนมาบรรจบครบ 45 ปี ที่ได้รับพระราชทานนาม ให้เป็น “มหาวิทยาลัยมหิดล” การได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ ยังความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งให้แก่บรรดาอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตลอดจนศิษย์เก่าและนักศึกษา ปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหิดล

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปี พ.ศ. 2557 อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีดำริให้มีการจัด ปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” ติดต่อกันมาทุกปี โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาแสดงปาฐกถาในหัวข้อต่อไปนี้

พ.ศ. 2542 ปาฐกถาเกียรติยศเนื่องในงานคล้ายวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล
โดย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

พ.ศ. 2543 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 1
โดย ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี

พ.ศ. 2544 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาคิกวนิช ครั้งที่ 1
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประเวศ วะสี

พ.ศ. 2545 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 2
เรื่อง “สุขภาพสังคม”
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประเวศ วะสี
แนวทางการบริหารจัดการองค์กรผู้ความยั่งยืน

- พ.ศ. 2546 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 2
เรื่อง “พระพุทธศาสนากับการเติมปัญญาให้สังคม”
โดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2547 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 3
เรื่อง “เศรษฐกิจการเงินโลกกับการปรับตัวของอุดมศึกษาไทย”
โดย ดร.โอฬาร ไชยประวัติ
ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
- พ.ศ. 2548 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 3
เรื่อง “โครงการพัฒนาออยตุง”
โดย ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล
เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์
- พ.ศ. 2549 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 4
เรื่อง “การปฏิรูปการเมืองกับสภาพสังคมไทย”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์
ประธานคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- พ.ศ. 2550 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 4
เรื่อง “สหกิจศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- พ.ศ. 2551 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 5
เรื่อง “ประสบการณ์การบริหารมหาวิทยาลัยออกนอกระบบเป็น
มหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ”
โดย ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร
ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

- พ.ศ. 2552 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 5
เรื่อง ความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์ไทย
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณเจตนา นาควัชระ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยมหิดล
- พ.ศ. 2553 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 6
เรื่อง "Current Global Health Issues"
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร.ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์
ประธานกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- พ.ศ. 2554 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 6
เรื่อง "การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยการปฏิวัติการศึกษาและ
พัฒนาชนบท"
โดย คุณมิชชัย วีระไวทยะ
นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน
- พ.ศ. 2555 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 7
เรื่อง "แนวทางการบริหารจัดการองค์กร คู่ความยั่งยืน"
โดย ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร
ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2556 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 7
เรื่อง "การพัฒนาประเทศไทยเพื่อรองรับการค้าสู่ประชาคมอาเซียน
(AEC)"
โดย คุณกานต์ ตระกูลสุน
กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2557 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 8
เรื่อง "ประเทศไทยบนเส้นทางเปลี่ยนผ่าน"
โดย ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
อดีตรองนายกรัฐมนตรี